

Rez sadik češnje po sajenju in drugi ukrepi v prvem letu

Davor Mrzlić, KGZS - Zavod GO, Sadjarski Center Bilje

Po jesenskem ali zimskem sajenju češenj v dobro pripravljena tla je spomladi, v času brstenja, na vrsti rez sadik. Potrebno jo je prilagoditi sadilnemu materialu, ob rezi pa je pomembna tudi vrsta drugih ukrepov. Odstranjevanje odvečnih brstov, aktivacija brstov, razpiranje in privezovanje poganjkov so ukrepi, ki nam omogočajo pravilno oblikovanje dreves.

Navodila, ki jih podajamo v nadaljevanju, so primerna za gojitveni obliki vretenast grm in ozko vreteno, z manjšimi prilagoditvami pa so uporabna tudi za druge gojitvene oblike. Naš cilj je, da v spodnjem delu krošnje oblikujemo vsaj tri ogrodne veje, ki bodo predstavljale široko osnovo stožca, v katerega mora biti oblikovano drevo. V krošnji vzdržujemo hierarhijo, od tal do vrha drevesa premer in dolžina spiralno razporejenih vej upadata. Premočne ali predolge veje v vrhu izrežemo. Z redčenjem rodnih nosilcev skrbimo za primerno osvetlitev in zračnost krošnje.

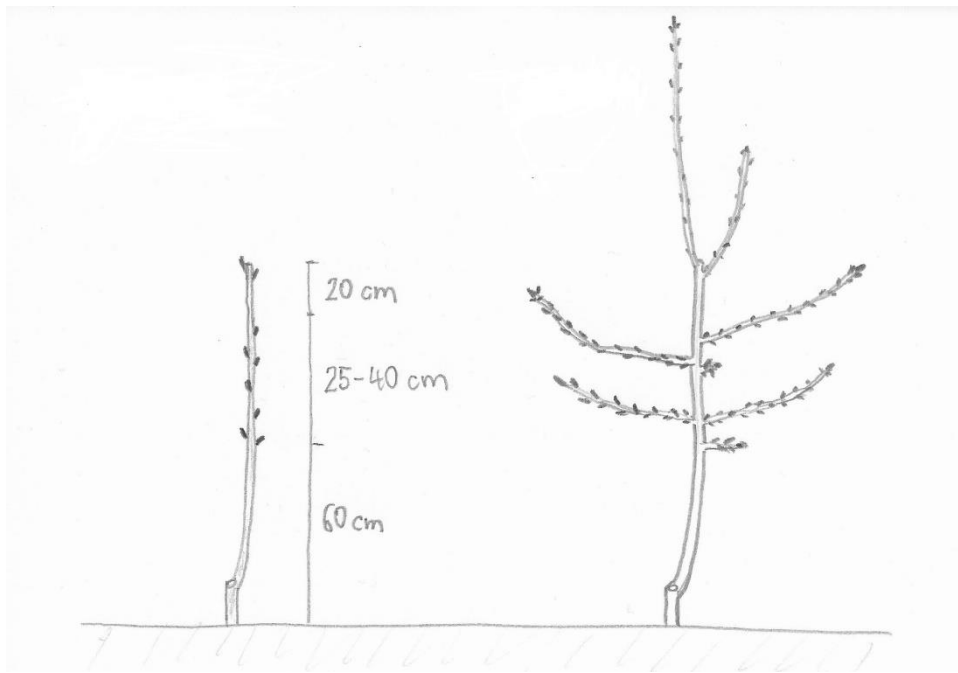
Glede na prirojeno bujnost češnje je potrebno v času oblikovanja krošnje rez dreves omejiti na potrebni minimum. Naš cilj naj bo zgodnja, stalna in dobra rodnost. V prvih letih po sajenju se poslužujemo ukrepov kot so odstranjevanje odvečnih brstov in poganjkov, zažagovanje v les za aktivacijo brstov, razpiranje rastočih poganjkov ter privezovanje olesenelih poganjkov. Drevesa bomo tako umirili v rasti, na upognjenih poganjkih bodo tvorila cvetne brste in zarodila prej, kot bi sicer.

Rez in odstranjevanje brstov

Sadike režemo tik pred brstjenjem, ko lahko jasno ločimo vitalne brste od slabše razvitih. Večkrat je sadilni material zelo neizenačen, izrazitejše so razlike med sadikami različnih sort. Povprečno visoko **sadiko prikrajšamo 110 cm od tal**. Nadpovprečno velike in močne sadike lahko prikrajšamo tudi malenkost višje, a ne previsoko (> 125 cm), ker tvegamo golitev spodnjega dela sadike in prevlado višje ležečih poganjkov nad spodnjimi. Šibkejše sadike običajno prikrajšamo nekaj nižje, na višini 85 do 95 cm.

Na vrhu pustimo dva močna brsta, pod njima pa v dolžini 15-20 cm odstranimo vse brste. Enako velja za predčasne poganjke, vse tiste tik pod vrhom izrežemo do osnove. S tem ukrepom preprečimo metlasto rast v vrhu in preostre kote izraščanja poganjkov. Kljub odstranjevanju brstov pod vrhom se ta del debla ne ogoli, ampak obraste s krajšimi rozetami, ki poženejo iz sobrstov ali spečih brstov. Dosežemo enakomernejše in bolj razprto obraščanje sadike v spodnjem delu. Odstranimo tudi vse brste, nižje od 60 cm, prenizko ne potrebujemo vej.

V srednjem delu sadike nam ostanejo brsti ali predčasni poganjki za prve ogrodne veje na dolžini 25 do 40 cm. V primeru, da so medčlenki zelo kratki in je število brstov še veliko, jih lahko dodatno zredčimo in pustimo najlepše. V praksi je to sicer redko. Če nam ostane le šest ali manj brstov, kar je bolj pogosto, njihova aktivacija ni potrebna. Predčasne poganjke v tem delu prikrajšamo na dva vidna brsta, če niso nujno potrebni in je lepo razvitih brstov zadosti, jih izrežemo do osnove.

Slika 1: Sadika spomladi ob rezi (levo) in jeseni po zaključeni rasti

Aktivacija brstov

Za aktivacijo brstov poskrbimo, če zarezemo nad brstom skozi lubje in rahlo v les. S tem preusmerimo tok vode in hranil v brst, ki z večjo gotovostjo in bolj odžene. Največkrat se ukrepa poslužujemo, ko bi radi dosegli obraščenost na točno določenih mestih v krošnji. Primerno orodje za ta ukrep je žagica za železo, ki ima ožje rezilo in ne cefra lubja. Zarezovanje opravimo od fenofaze nabrekanja brstov do vidnih zelenih vršičkov. Uporabimo ga predvsem v drugem letu, na začetku vegetacije.

Druga oblika aktivacije je prej omenjeno redčenje oziroma odstranjevanje brstov. Preostali brsti dobijo s tem več vode in hranil ter bolj odženejo.

Rez opravimo v suhem in lepem vremenu, tako naj bo še vsaj tri dni po rezi. Po opravljeni rezi nasad poskropimo z bakrovim pripravkom, da razkužimo in zaščitimo vse nastale rane. Vrhnji rez in rane, nastale z rezjo predčasnih poganjkov je priporočljivo premazati s cepilno smolo. Rane so vstopno mesto za okužbe z bakterijskimi in glivičnimi boleznimi lesa, zato je pametno delovati preventivno.

Razpiranje in privezovanje poganjkov

Češnja tvori med provodnikom in stranskimi poganjki ostre kote, ki onemogočajo razpiranje olesenelih poganjkov in lahko povzročijo lomljenje rodnih vej. Zelene poganjke zato razpiramo že pri dolžini 5 cm, kot izraščanja pa povečamo na 75 do 85 stopinj. Uporabimo navadne ščipalke za perilo, za daljše in močnejše poganjke pa so primerne sponke Astfix II in Astfix III. Zeleni poganjek kljub začetnemu razpiranju kasneje raste diagonalno ali navpično navzgor. Po zaključeni rasti konec avgusta ali pozimi ga s pomočjo vrvice privežemo v zeleni položaj. V spodnjem delu krošnje je to 70 do 80 stopinj od provodnika, v zgornjem pa bližje pravemu kotu.

Slika 2: Aktivacija brstov in razpiranje poganjkov

Mandanje in pinciranje poganjkov

Iz vrhnjih dveh brstov dobimo dva poganjka, eden je običajno močnejši. V primeru šibke rasti drevesa manj bujnega pinciramo na rozeto in s tem drugega spodbudimo k rasti. Če je drevo bujno, pustimo rasti oba poganjka in v drugem letu za vrh izberemo krajšega. V primeru izredno bujne rasti lahko v začetku junija vse poganjke pinciramo (prikrajšamo za tretjino) in tako dosežemo dodatno razvejanje že v prvem letu.

Kako ravnati v drugem letu?

Provodnik na začetku drugega leta prikrajšamo, če je njegova dolžina po prvem letu večja od 80 cm. Ponovimo tudi ostale ukrepe iz prvega leta (rez, odstranjevanje in aktivacija brstov, razpiranje poganjkov). Če izbrani provodnik ni daljši od 80 cm, v drugem letu prikrajševanje ni potrebno, ampak zadošča sproščanje vrha z odstranitvijo brstov okrog vrhnjega v času brstenja.

Če sadika v prvem letu razen vrha ni odgnala vsaj treh stranskih poganjkov, postopek v drugem letu ponovimo. Tudi če imamo tri poganjke, pa sta zgornja dva izrazito močnejša od spodnjega, je potrebna rez nazaj. Vrh prikrajšamo 10-15 cm višje kot v prvem letu, pri tem pazimo, da imamo na vrhu dva vegetativna brsta. Poganjek ali dva iz prvega leta izrežemo do osnove, ne puščamo čepov. Na ta način omogočimo enakomernejše obraščanje drevesa, razlike med poganjki so manjše kot na prikrajšanih poganjkih. Nad brsti ali rozetami, kjer si želimo vej, zarezemo skozi lubje rahlo v les za njihovo aktivacijo. Na rozetah odstranimo cvetne brste in na ta način spodbudimo rast poganjkov in korenin, kar je zelo pomembno za sadike na šibki podlagi. Prvo rodnost tako pričakujemo v tretji rastni dobi.